

Ulkoministeriö

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Viite: Lausuntopyyntöne 10.09.2025, VN/11469/2025-UM-9

Lausunto Suomen kahdeksannesta määräaikaisraportista taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta esittää lausuntonsa Suomen kahdeksannesta määräaikaisraportista taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta. THL:n lausunto koskee artikloita 3, 6 ja 9–12.

Artikla 3

Perhevapaa uudistus

Raporttiluonnoksessa kerrotaan perhevapaa uudistuksesta, jonka yhtenä tavoitteena on ollut perhevapaiden tasaisempi jakaminen molempien vanhempien kesken. Alustavien selvitysten mukaan uudistus näyttää lisänneen isien vapaiden käyttöä [1]. THL kuitenkin muistuttaa, että perhevapaa uudistuksen yhteydessä ei tehty muutoksia kotihoidontukeen, vaikka kotihoidontuella on katsottu olevan kielteisiä tasa-arvovaikutuksia [2].

Artikla 6

Vammaisten henkilöiden toimeentulo (vastauksena komitean suositukseen 31)

Raporttiluonnokseen on tiivistetty vammaisten henkilöiden toimeentulon kannalta keskeisiin etuuksiin tehtyjä muutoksia. Sen

sijaan muutosten merkitystä taikka niiden (kerrannais)vaikutuksia vammaisille henkilöille ei ole kuvattu. Näitä vaikutuksia on kuvattu muun muassa syyskuussa 2025 sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa muistiossa *'Toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveyspalvelulainsäädännön 2024–2026 muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen'* [3].

Muistiossa (s. 51) esimerkiksi tunnistetaan, että jo aiemmin tehdyt leikkaukset sosiaaliturvaan yhdessä asiakasmaksujen korotusten ja lääkekustannusten omavastuiden kasvun kanssa kohdistuvat erityisen voimakkaasti pienituloisten ja paljon palveluja käyttävien vammaisten henkilöiden toimeentuloon.

Raporttiluonnoksen kohdassa 45 kuvataan vuoden 2025 alussa nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiin tehtyjen muutosten tavoitteita. THL toteaa, että myöntämisedellytysten tarkennusten jälkeen nuoren ammatilliseen kuntoutukseen osallistujien määrä on vähentynyt selvästi. Esimerkiksi Nuotti-valmennukseen osallistuneiden määrä on laskenut vuodessa 60 % [4].

Raporttiluonnoksen kohdassa 52 kuvataan ns. pohjoismaista työvoimapalvelumallia. THL katsoo, että tässä yhteydessä olisi aiheellista todeta, että mallia ei ole pystytty toimeenpanemaan esitetyn mukaisesti. Lisäksi olisi olennaista mainita, että työnhakuvelvoitteissa on mahdollista huomioida terveydelliset rajoitteet sekä se, että työvoimapalveluprosessia ollaan parhaillaan uudistamassa mm. työttömyysturvaseuraamusten osalta.

Raporttiluonnoksen kohdassa 53 kerrotaan julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyneen valtion työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille vuoden 2025 alusta lukien. THL huomauttaa, että viittaus yhdenvertaisista palveluista ja näiden palvelujen turvaamisesta heikossa työmarkkina-asemassa oleville eivät saa vahvistusta uudistuksen toimeenpanosta. Esimerkiksi Yhdenvertaisuusvaltuutetun

kirje kunnille ja työllisyysalueille kertoo pikemmin huolesta näiden suhteen [5].

9 artikla

Sosiaaliturva (vastauksena komitean suositukseen 28)

Raporttiluonnoksen kohdassa 96 kuvataan kuluvalle hallituskaudella sosiaaliturvaan tehtyjä muutoksia ja indeksijäädytyksiä. THL katsoo, että tässä yhteydessä olisi perusteltua tuoda esiin se seikka, että myös esimerkiksi työeläkkeisiin on tehty tavanomaiset indeksikorotukset.

Raporttiluonnoksen kohdissa 100–102 viitataan vuoden 2023 ja 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten ennakoarviointia koskeviin muistioihin, joissa arvioidaan hallituksen valmistelemien tai toteuttamien toimeentuloturvamuutosten yhteisvaikutuksia vuosille 2024–2025. THL toteaa, että tässä olisi aiheellista viitata myös viimeisimpiin, sosiaali- ja terveysministeriön syyskuussa 2025 julkaisemaan kolmeen muistioon, joissa arvioidaan kuluvalle hallituskaudella tehtyjen sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksia. Uusimmissa muistioissa on hyödynnetty THL:n tarkentamaa laskentamallia [6], jonka mukaiset analyysit osoittavat, että vuosina 2024–2025 tehtyjen sosiaaliturvamuutosten vaikutukset ovat kohdistuneet aikaisemmin arvioitua enemmän myös toimeentulotukea saaneisiin kotitalouksiin ja että toimeentulotuki ei kompensoi muihin etuuksiin tehtyjä leikkauksia niin paljon kuin aiemmat laskelmat olivat osoittaneet.

Raporttiluonnoksen kohdassa 101 esitetty jakaumat tulonjaon muutoksista antavat todellisuutta positiivisemmän kuvan. Tämä johtuu siitä, että analyysissa on huomioitu verotuksen indeksikorotukset, muttei inflaatiota, jonka vuoksi näitä indeksikorotuksia tehdään. THL huomauttaa, että tosiasiallisesti väestön ostovoima ei ole kasvanut näin merkittävästi. Tämä asia tuodaan tavallaan esiin kohdan viimeisessä virkkeessä, mutta asian voisi ilmaista yksiselitteisemmin.

Raporttiluonnoksen kohdassa 103 kuvataan eduskunnan perustuslakivaliokunnan linjauksia sosiaaliturvaan tehtävistä muutoksista, kuten tarvetta tarkastella sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksia myös perus- ja ihmisoikeusvaikutusten kannalta. THL:n näkemyksen mukaan tuossa yhteydessä olisi aiheellista tuoda esiin myös se perustuslakivaliokunnan kanta, että tällaisten erillisten muutosten yhteisvaikutus ei saa muodostua kohtuuttomaksi [7].

10 artikla

Toimenpiteet köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi

Raporttiluonnoksessa tuodaan esiin, että lapsilisiin tehdyt useat korotukset ”on tehty kohdentaen niitä sellaisille perheille, jotka tutkimusten valossa keskimäärin ovat muita useammin köyhyysriskissä” (kohta 112). THL huomauttaa, että lapsilisien korottaminen ei ole tehokkain keino lapsiköyhyyden vähentämiseksi. Lisäksi on tärkeää huomioida, että vaikka lapsilisiä on korotettu, samalla on kuitenkin tehty suurempia leikkauksia pienituloisten lapsiperheiden työttömyysturvaan ja asumistukeen. Toisin sanoen lapsilisien korotuksista huolimatta sosiaaliturvan leikkausten arvioidaan THL:n laskelmien mukaan lisäävän lapsiperheiden pienituloisuusastetta [8]. THL muistuttaa, että Suomen tavoitteena on vähentää vuoteen 2030 mennessä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrää 100 000 henkilöllä, joista kolmasosan tulisi olla lapsia [9].

Raporttiluonnoksessa tuodaan esiin toimeentulotuen uudistamisen tavoitteet osana sosiaaliturvauudistusta (kohta 116). THL kannattaa tavoitteita toimeentulotuen viimesijaisuuden vahvistamisesta ja ensisijaisten etuuksien roolin vahvistamisesta. Raporttiluonnoksessa tuodaan esiin aivan perustellusti, että työllisyydellä on tärkeä merkitys köyhyyden vähentäjänä. THL kuitenkin huomauttaa, että toimeentulotuen saajilla on usein monia, esimerkiksi terveydellisiä, työllistymisen esteitä, ja lisäksi nykyisessä taloussuhdanteessa

työttömän työllistymismahdollisuudet ovat rajalliset. Tällaisissa tilanteissa toimeentulotukiuudistus voi ennen kaikkea syventää köyhyyttä. Toimeentulotuki kompensoi osittain ensisijaisiin etuuksiin tehtyjä muutoksia, erityisesti varattomissa kotitalouksissa. Siksi hallituskauden muutosten ei arvioida pienentävän toimeentulotuen roolia kokonaisuudessaan.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen

Raporttiluonnoksessa (kohdat 119–120) kerrotaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman laatimisesta. THL toteaa, että toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025 sisältää kyllä kohdassa 120 mainitun lähisuhdesurmat -tutkimustoiminnon aloittamisen lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin tehostamiseksi, mutta kyseinen toimenpide ei toteutunut toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. THL:n edustajat NAPE-toimikunnassa (naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta) ja myös muut asiantuntijat ovat tuoneet vahvasti esiin lähisuhdesurmien tutkimustoiminnon tarpeellisuuden ja suositelleet sen sisällyttämistä tekeillä olevaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan vuosille 2026–2033. Suomessa parisuhde- ja lähisuhdesurmien seurauksena kuolleiden määrä on verrattain korkea, ja trendi on pikemminkin nouseva kuin laskeva. Vastaava tutkimustoiminto on käytössä useissa eri maissa, kuten Ruotsissa ja Skotlannissa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma 2020–2023

Raporttiluonnoksessa kerrotaan vuosina 2020–2023 toteutetusta naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmasta, jonka yhtenä toimenpiteenä THL julkaisi ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi (ks. kohta 123). THL toteaa, että torjuntaohjelman päätyttyä kunnille ja hyvinvointialueille suunnattuja ohjeita on jalkautettu aktiivisesti muun muassa hyvinvointialueiden väkivaltakoordinaattorien verkoston kautta.

Verkoston jäsenille toteutettiin kysely, jonka avulla arvioitiin ohjeiden ja suositusten toimeenpanoa alueittain. Kyselyn tulosten perusteella on laadittu suositukset päätösten tueksi [10]. THL uusii kyselyn vuonna 2025, ja tuloksia siitä julkaistaan alkuvuodesta 2026.

Lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan uhrin

Raporttiluonnoksessa kuvataan lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan uhrien tuen ja avun muotoja (kohdat 129–134). THL toteaa, että nuorten seksuaaliväkivallan uhrien palveluita ja ammattilaisten osaamista on kehitetty Seri-tukikeskusten ja Barnahus-hankkeen yhteistyönä käynnistetyssä nuorten Seri-verkostossa. Viidessä Seri-tukikeskuksessa asiakkaiden ikäraja on laskettu 13 vuoteen. Lisäksi useissa sairaaloissa Seri-tukikeskukset hoitavat 13–16-vuotiaat asiakkaat yhteistyössä lastentautien ammattilaisten kanssa (vrt. kohta 131).

Raporttiluonnoksessa kuvataan myös THL:n järjestämiä palveluita lähisuhdeväkivallan uhreille (kohta 130). THL huomauttaa, että Suomessa toimii tällä hetkellä 28 turvakotia. Raportissa kuvatun lisäksi THL koordinoi kansallisesti myös vakavan parisuhdeväkivallan riskinarviointimenetelmä MARAKia. Tällä hetkellä Suomessa toimii 38 MARAK-työryhmää hyvinvointialueilla, pois lukien Länsi-Uusimaan ja Kanta-Hämeen hyvinvointialueet sekä Helsinki.

11 artikla

Oikeudesta sopivaan asuntoon

Raporttiluonnoksen kohdassa 150 kuvataan asunnottomuustilannetta Suomessa. THL huomauttaa, että häätöjen määrä on ollut selkeässä kasvussa tarkastelujakson aikana [11], ja se on oletettavasti yksi tekijä kasvuun kääntyneen asunnottomuuden taustalla. Raporttiluonnoksessa käsitellään myös erilaisia asuntopoliittisia tukimuotoja (kohta 151). THL muistuttaa, että asumisoikeusasuntojen tuotannon tuen lopettamisen lisäksi valtio on supistamassa asuntotuotannon korkotukilainojen

hyväksymisvaltuutta eli valtion tukea sosiaalisten vuokra-asuntojen tuotantoon. Tämä on esillä julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2026–2029 [12] sekä vuoden 2026 talousarvioesityksessä [13]. Lisäksi uusien asukkaiden valinnassa ja asuntojen vaihdoissa otettiin käyttöön enimmäistulorajat 1.1.2025 alkaen [14], eli kohdassa 151 mainittu tulotaso kriteerinä lisättiin tämän raportointijakson aikana rajaamaan sosiaalisiin vuokra-asuntoihin pääsyä.

12 artikla

Sote-uudistuksen tavoitteiden eteneminen

Raporttiluonnoksen kohdassa 168 kuvataan sote-uudistuksen merkitystä palveluintegraatiolle. THL on samaa mieltä siitä, että palveluiden integraatiossa ja niiden yhdenvertaisuuden parantamisessa on hyvinvointialueilla edistytty hyvin, mutta perusterveydenhuollon ei voida yksiselitteisesti sanoa vahvistuneen. THL huomauttaa, että vaikka sote-uudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut perusterveydenhuollon vahvistaminen, kuitenkin käytettävissä olevat resurssit ovat toistaiseksi pysyneet ennallaan. Myös esimerkiksi hoitotakuun pidentäminen 3 kuukauteen 23 vuotta täyttäneillä ja erityisesti terveysasemien sulkeminen ei tue ajatusta perusterveydenhuollon vahvistamisesta. Lisäksi 65 vuotta täyttäneille tarjotaan uudenlaisia mahdollisuuksia käyttää yksityisiä palveluja, mikä voi THL:n arvioiden mukaan vaikuttaa esimerkiksi hyvinvointialueiden mahdollisuuksiin rekrytoida osaavaa henkilöstöä [15]. Toisaalta esimerkiksi liikkuvia palveluita ollaan vasta kehittämässä, ja digitaaliset palvelut eivät ole saavutettavia kaikille tai kaikissa tilanteissa. Tilanteen arviointia hankaloittaa se, että hyvinvointialuekohtaiset tiedot eivät ole vertailukelpoisia aiempina vuosina kuntien ilmoittamien perusterveydenhuollon nettokäyttökustannusten kanssa.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen asiakasmaksut

Vuonna 2025 toteutetut korotukset terveystalouden asiakasmaksuihin (raportin kohta 175) kohdistuvat THL:n tekemien laskelmien mukaan erityisesti pienituloisiin, ikääntyneisiin ja paljon palveluja käyttäviin, siitähän huolimatta, että maksukattoa ei korotettu. Tämä johtuu siitä, että maksukaton täyttymisen jälkeen tulee edelleen maksettavaksi lyhytaikaisen laitoshoidon maksu, jota korotettiin merkittävästi. Vuoden 2025 muutokset asiakasmaksuihin ovat heikentäneet jonkin verran palveluiden taloudellista saavutettavuutta, sillä erityisesti perusterveydenhuollon maksujen korotukset voivat vähentää palveluiden käyttöä.

Pääjohtajan sijainen,
hallinto- ja talousjohtaja

Mia Nykopp

Johtaja

Piia Aarnisalo

Linkit viitteisiin:

- [1] <https://tietotarjotin.fi/uutinen/1210598/perhevapaaauudistus-lisasi-isien-vanhempainvapaiden-kayttoa-uusia-joustomahdollisuuksia-kuitenkin-kaytetaan-vain-vahan?q=perhevapaaauudistus>
- [2] <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023053049502>
- [3] https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/63ed29f6-a891-4229-9755-7fb579ae4219/b735e2ce-26a9-423f-9781-335ff17c7a51/MUISTIO_20250922095602.PDF
- [4] <https://www.kela.fi/tietotarjotin/1197668-nuotti-valmennuksen-saajam%C3%A4%C3%A4r%C3%A4-romahti-vuonna-2024-saajia-alle-puolet-edellisvuoteen-verrattuna>
- [5] [https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/42722630/Kirje+kunnille+ja+ty%C3%B6llisyysalueille+yhdenvertaisuuden+huomioimisesta+TE-palveluiden+uudistuksessa+\(PDF\).pdf/1472943c-3e9b-35bd-90d9-bfe40fcd245e/Kirje+kunnille+ja+ty%C3%B6llisyysalueille+yhdenvertaisuuden+huomioimisesta+TE-palveluiden+uudistuksessa+\(PDF\).pdf?version=1.1&t=1726664931015](https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/42722630/Kirje+kunnille+ja+ty%C3%B6llisyysalueille+yhdenvertaisuuden+huomioimisesta+TE-palveluiden+uudistuksessa+(PDF).pdf/1472943c-3e9b-35bd-90d9-bfe40fcd245e/Kirje+kunnille+ja+ty%C3%B6llisyysalueille+yhdenvertaisuuden+huomioimisesta+TE-palveluiden+uudistuksessa+(PDF).pdf?version=1.1&t=1726664931015)
- [6] https://doi.org/10.31235/osf.io/f7yxn_v2
- [7] https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/PeVL_16+2023.pdf
- [8] <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-495-6>
- [9] <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9999-2>
- [10] <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-307-2>
- [11] https://www.ulosottolaitos.fi/app/uploads/sites/6/2024/11/Ulosotto_Suomessa2024.pdf
- [12] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166269/VM_2025_16.pdf?sequence=1
- [13] https://budjetti.vm.fi/indox/tae/2026/hallituksenEsitys_tae_2026.jsp
- [14] <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=1136>
- [15] <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-459-8>

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 9 pages before this page
Dokumentet inneholder 9 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 9 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 9 sider før denne side

Detta dokument innehåller 9 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende